

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

15 март 2005 година *

„Гражданство на Съюза – Членове 12 ЕО и 18 ЕО – Помощ, предоставена на студенти под формата на субсидиран заем – Разпоредби, ограничаващи предоставянето на подобна помощ на студентите, установени на националната територия”

По дело C-209/03

с предмет преюдициално запитване на основание член 234 ЕО от страна на High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Обединеното кралство) (Royaume-Uni), с Решение от 12 февруари 2003 г., заведено в секретариата на Съда на 15 май 2003 г., по производството, висящо пред този съд, между

The Queen, по молба на: **Dany Bidar**,

срещу

London Borough of Ealing,

Secretary of State for Education and Skills,

СЪДЪТ (голям състав),

в състав: г-н. V. Skouris, председател, г-н СТР. Jann, г-н С. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts (докладчик) и г-н A. Borg Barthet, председатели на състав, г-н J.-СТР. Puissechot, г-н R. Schintgen, г-жа N. Colneric, г-н M. Pešič, J. Malenovský, г-н J. Klučka и г-н U. Lohmus, съдии,

генерален адвокат: г-н L. A. Geelhoed,

секретар: г-н H. von Holstein, помощник секретар,

като има предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 28 септември 2004 г.,

като има предвид становищата представени:

– за г-н. Bidar, от г-н R. Scannell и г-н M. SoorOBo, barristers, и г-н J. Luqmani, solicitor,

– за правителството на Обединеното кралство, от г-жа R. Caudwell, в качеството на представител, подпомагана от г-жа E. Sharpston, QC, и от г-н C. Lewis, barrister,

– за датското правителство, от г-н J. Molde, в качеството на представител,

* Език на производството: английски.

– за германското правителство, от г-н С.-D. Quassowski и г-жа А. Tiemann, в качеството на представители,

– за френското правителство, от г-н G. de Bergues и г-жа С. Bergeot-Nunes, в качеството на представители,

– за нидерландското правителство, от г-жа С. М. Wissels и г-н Н. G. Sevenster, в качеството на представители,

– за австрийското правителство, от г-н E. Riedl, в качеството на представител,

– за финландското правителство, от г-жа Т. Pynnä, в качеството на представител,

– за Комисията на Европейските общности, от г-жа N. Yertell и г-н Condoz, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат представено в съдебното заседание на 11 ноември 2004 г.,

постанови настоящото

Решение

1. Иска за преюдициално запитване се отнася до тълкуването на член 12, алинея 1 ЕО и член 18 ЕО.

2. Този иск е бил представен в рамките на спор между г-н Vidar au London Borough of Ealing и Secretary of State for Education and Skills (Министерство на образованието и професионалната квалификация) по повод отказ на молбата му за субсидиран заем за студент целящ да покрие разходите по издръжката.

Юридическа рамка

Общностна регламентация

3. Член 12, алинея 1 ЕО гласи:

„В рамките на приложението на настоящия договор и без оглед на специалните разпоредби, които той предвижда е забранена всяка дискриминация на основата на националността.”

4. Член 18, параграф 1 ЕО гласи:

„Всеки гражданин на Съюза има право да се движи и да пребивава свободно на територията на държавите-членки, с изключение на ограниченията и условията предвидени от настоящия договор и от разпоредбите приети за неговото приложение.”

5. Член 149 ЕО гласи:

„1. Общността способства за развитието на качествено образование като поощрява сътрудничеството между държавите-членки и ако е необходимо подкрепя и допълва тяхното действие като спазва отговорността на държавите-членки за съдържанието на образованието и организацията на образователната система също както и културното и езиково разнообразие.

2. Действието на Общността цели:

– да развива европейските измерения на образованието, включително чрез изучаване и разпространение на езиците на държавите-членки;

– да поощрява мобилността на студентите и преподавателите, включително като поощрява академичното признаване на дипломите и периодите на обучение;

– да поощрява сътрудничеството между учебните заведения;

– да развива обмена на информация и опит по общи въпроси касаещи образователните системи в държавите-членки;

– да поощрява развитието на обмена на млади хора и на социално-образователни възпитатели;

– да поощрява развитието на дистанционното обучение.

(...)

4. За съдействие реализирането на целите на настоящия член Съветът приема:

– съгласно процедурата визирана от член 251 и след консултация с Икономическия и Социален комитет и Комитета по регионите действия по поощряване с изключение на всякаква хармонизация на законовите и подзаконовите актове на държавите-членки;

– с квалифицирано мнозинство по предложение на Комисията препоръки.”

6. Директива 90/364/ЕИО на Съвета, от 28 юни 1990 г., относно правото на престой (ОВ L 180, стр. 26), предвижда в своя член 1, параграф 1, че държавите-членки предоставят правото на пребиваване на гражданин на държавите-членки, които не притежават това право на основание на други разпоредби на правото на Общността, а също така и на членове на семействата им, при условие, че разполагат за себе си и за членовете на семейството си със здравна застраховка покриваща цялата съвкупност от рискове в приемащата държава-членка и с достатъчно средства за издръжка, за да не се превърнат по време на техния престой в тежест на социалното подпомагане на въпросната държава.

7. Съгласно член 3 от тази директива, правото на престой съществува дотогава, докогато ползващите се от него отговарят на условията на член 1 от последната.

8. Съгласно седми абзац от Директива 93/96/ЕИО на Съвета, от 29 октомври 1993 г., относно правото на престой на студентите (ОВ L 317, стр. 59):

„(...) при сегашното състояние на правото на Общността една помощ отпусната на студентите за тяхната издръжка не е, така както става ясно от практиката на Съда, от

приложното поле на договора (ЕИО) по смисъла на член 7 от упоменатия договор (изменен в член 6 от Договора ЕО, самия той изменен в член 12 ЕО).”

9. Тази директива предвижда в своя член 1:

„За да се уточнят условията предназначени да улеснят осъществяването на право на престой и за да се гарантира достъпът до професионална квалификация по не дискриминационен начин в полза на гражданин на една държава-членка, който е бил приет да извършва професионалното си обучение в друга държава-членка, държавите-членки признават правото на престой на всеки студент, гражданин на една държава-членка, който не разполага с това право на основата на друга разпоредба на правото на Общността, а също така и на неговия съпруг и на техните деца, които са на тяхна издръжка и който чрез декларация или по избор на студента по някакъв друг еквивалентен начин увери въпросните национални власти, че разполага със средства, за да не се превърнат по време на техния престой в тежест за социалното подпомагане на приемащата държава-членка, при условие, че е записан в лицензирано заведение, за да получи професионално обучение и че разполага със здравна застраховка покриваща цялата съвкупност от рискове в приемащата държава-членка.”

10. Член 3 на споменатата директива, гласи:

„Настоящата директива не представлява основание за право на плащане от приемащата държава-членка на стипендии за издръжка на студентите разполагащи с право на престой.”

11. Директива 90/364 и Директива 93/96 са били отменени считано от 30 април 2006 от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, от 29 април 2004 г., относно правото на гражданите на Съюза и на членовете на семействата им да се движат и пребивават свободно на териториите на държавите-членки (ОВ L 229, стр. 35), която на основание на своя член 40, трябва да бъде пренесена в законодателствата на държавите-членки преди 30 април 2006 г.

Национална регламентация

12. В Англия и Уелс финансовата помощ, от която се ползват студентите за посрещане на разходите си за издръжка се осъществява съгласно Education (Student Support) Regulations 2001 (правилник от 2001 г. за образованието (финансова помощ отпускана на студенти), по-надолу „Student Support Regulations”), отпускана преимуществено под формата на заеми.

13. На основание на Student Support Regulations, студентите се ползват със заем от 75 % от максималния размер на последния, останалите 25 % се отпускат с оглед на финансовото положение на студента, на това на неговите родители или партньор. Заема се дава с лихва свързана с процента на инфлация и следователно е по-нисък от нормалната лихва на търговски заем. Той се изплаща след като студентът е завършил образованието си и при условие, че разполага с доход надвишаващ 10 000 GBCTP. Ако случая е такъв, той всяка година изплаща сума равняваща се на 9 % от транша на доходите си надвишаващи 10 000 GBP, до изплащане на целия заем.

14. Съгласно член 4 на Student Support Regulations, дадено лице може да получи студентски заем за един специфичен курс ако положението му фигурира в изброените условия в приложение 1 („Schedule 1”) на Student Support Regulations.

15. На основание на параграф 1 от това приложение, едно лице може да получи студентски заем ако е установено в Обединеното кралство по смисъла на Immigration Act 1971 (Закон относно емиграцията от 1971 г.) и ако изпълнява условията за пребиваване фиксирани в параграф 8 от същото приложение, а именно:

а) да пребивава обичайно в Англия или Уелс още на първия ден на съответната академична година;

б) да пребивава обичайно в продължение на период от три години, предхождащ този ден в Обединеното кралство или в островите и

в) в нито един момент на този три годишен период пребиваването в Обединеното кралство или Островите да е визирало друго освен да получава изцяло и преимуществено редовно обучение.

16. Когато става дума за работници мигранти и членове на семействата им влизащи в приложното поле на Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета, от 15 октомври 1968 г., относно свободното движение на работна ръка в рамките на Общността (ОВ L 257, стр. 2), параграфи 4 - 6 от приложение 1 към Student Support Regulations не налагат на последните да са установени в Обединеното кралство и подчиняват правото на студентски заем на същите условия за пребиваване като приемат, че те задоволяват изискванията относно обикновено пребиваване, предвидено в параграф 8, буква б), на упоменатото приложение, след като те пребивават в европейското икономическо пространство.

17. Съгласно Immigration Act 1971, лице, което се е установило в Обединеното кралство ако обичайно пребивава там, без да е подчинено на каквато и да е рестрикция, що се отнася до периода по време, на който може да пребивава на територията.

18. Въпреки това, от материалите по делото става ясно, че съгласно британското законодателство, един гражданин на друга държава-членка не може да получи качеството си на студент статут на лице, установено в Обединеното кралство.

19. Когато става дума за разходи за образованието Student Support Regulations предвижда финансова подкрепа, която да се дава при същите условия на граждани на Обединеното кралство и на граждани на други държави-членки.

Спора по основното дело и преюдициалните въпроси

20. През м. август 1998 г., г-н Vidar, френски гражданин, е влязъл на територията на Обединеното кралство, като придружавал майка си, която трябвало да се подложи на медицинско лечение. Безспорно е, че в Обединеното кралство ищецът е живял при баба си на издръжка на последната и е учил и завършил образование, без никога да поиска социална помощ.

21. През септември 2001 г., той е започнал следване по икономика в University College London.

22. Тъй като г-н Vidar е ползвал помощ за покриване на разходите си за обучение, той е поискал финансова помощ предназначена да покрие издръжката му под формата на студентски заем, който му е бил отказан с мотива, че не се е установил в Обединеното кралство.

23. В жалба насочена срещу това решение за отказ, ищецът по основния спор твърди, че Student Support Regulations, като подчинява даването на студентски заем на граждани на държава-членка на условието, че този гражданин трябва да е установен в Обединеното кралство, е приел дискриминация забранена на основание на член 12 ЕО. Той изтъква в допълнение, че ако трябва да се приеме, че отпускането на стипендия не влиза в приложното поле на договора, то не е същото положение при искането на помощ, която добива формата на субсидиран заем.

24. Напротив, Secretary of State for Education and Skills, институция отговорна за приемането на Student Support Regulations, изтъква, че една помощ за издръжка била тя под формата на стипендия или заем не влиза в приложното поле на член 12 ЕО, така както Съдът е приел в решенията си от 21 юни 1988 г., Lair (39/86, Recueil стр. 3161) и Brown (197/86, Recueil стр. 3205). Когато се приеме, че такава помощ трябва да влезе в приложното поле на договора, условията за отпускане на последната би следвало да гарантират съществуването на пряка връзка между бенефициентът на помощта и държавата, която го финансира.

25. Препращащата юрисдикция изтъква, че заемите за студенти представляват разход за държавата, поради ниските лихви и евентуалните проблеми за изплащането, цена изчислена от Secretary of State for Education and Skills на около 50 % от тази на заемите. Средния заем даден за студент за академичната 2000/2001 е бил в размер на 3 155 GBCTP. Ако всичките 41 713 граждани на Европейския съюз, които учат в Англия и Уелс по време на същата година, без да са се установили са ползвали студентски заем приблизителната стойност на разхода за държавата би бил 66 милиона GBCTP.

26. Според препращащата юрисдикция, ищецът по основния спор не влиза в приложното поле на регламент № 1612/68 и не може да претендира за никакво право на студентски заем на основание на Директива 93/96.

27. При тези условия High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court), реши да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Като има предвид решенията на Съда на Европейските общности от 21 юни 1988 г., Lair (упоменато по-горе) и Brown (упоменато по-горе), развитията на европейското право, включително приемането на член 18 ЕО, и развитията относно компетенциите на Европейския съюз в областта на образованието една помощ за издръжка отнасяща се до студенти в университети отпусната под форма а) на субсидирани заеми б) на стипендии, продължава ли да стои извън приложното поле на Договора ЕО и на член 12 ЕО и на забраната за дискриминация упражнявана по причина на националността?

2) Ако едната или другата част на първия въпрос получи негативен отговор и ако помощта за издръжка за студентите приемаща форма на стипендии или на заеми вече се отнася до приложното поле на член 12 ЕО, какви критерии националният съд трябва да приложи, за да определи дали условията за отпускане на подобна помощ са основателни върху критерии обективно независими от националността?

3) Ако едната или другата част на първия въпрос получат отрицателен отговор, член 12 ЕО може ли да бъде използван за позоваване, за да се претендира за правото на получаване на помощ за издръжка от дата предхождащата решението на съда по случая и (ако не), може ли да се направи изключение за тези, които са предявили иски пред съда преди тази дата?

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

28. С първия си въпрос, препращащата юрисдикция пита дали при сегашното състояние на правото на Общността, една помощ дадена на студенти учещи висше образование предназначена да покрива разходите им за издръжка и отпусната под формата на субсидиран заем или стипендия, излиза извън приложното поле на Договора, включително и на член 12, алинея 1 ЕО.

29. От решението за препращане става ясно, че ищецът по основния спор не се позовава на Регламент № 1612/68.

30. В този контекст препращащата юрисдикция иска да узнае дали помощите давани на студенти, за да покриват своите разходи за издръжка влизат в приложното поле на Договора по смисъла на член 12, алинея 1, ЕО, според който без да се взимат под внимание специалните разпоредби, които той предвижда се забранява в споменатата област всякаква дискриминация осъществявана на основата на националността.

31. За да прецени областта на приложение на Договора по смисъла на член 12 ЕО, трябва да се чете този член в комбинация с разпоредбите на Договора относно гражданството на Съюза. В действителност статутът на гражданин на Съюза е предназначен да бъде основен статут на гражданите на държавите-членки, позволяващ на последните, когато се намират в еднакво положение да получат независимостта от националността си и без да се вземат под внимание изрично предвидените изключения в това отношение еднакво юридическо третиране (решения от 20 септември 2001 г., Grzelczyk, C-184/99, Recueil стр. I-6193, точки 30 и 31, и от 2 октомври 2003 г., Garcia Avello, C-148/02, Recueil стр. I-11613, точки 22 и 23).

32. Съгласно трайната съдебна практика един гражданин на Съюза, който законно пребивава на територията на приемаща държава-членка може да се позовава на член 12 ЕО при всички положения, които се отнасят до прилагането *ratione materiae* на правото на Общността (решения от 12 май 1998 г., Martínez Sala, C-85/96, Recueil стр. I-2691, точка 63, и Grzelczyk, упоменато по-горе, точка 32).

33. Тези ситуации включват между другото тези, които се отнасят до упражняване на основните свободи гарантирани от договора и по-специално тези, които се отнасят до осъществяването на свободата на придвижване и престой на територията на държавите-

членки така както са дадени в член 18 ЕО (вж. Решение от 24 ноември 1998 г., *Bickel и Franz*, C-274/96, *Recueil* стр. I-7637, точки 15 и 16, а също така и упоменатите по-горе решения *Grzelczyk*, точка 33, и *Garcia Avello*, точка 24).

34. От друга страна, нищо в текста на договора не позволява да се направи извода, че студентите, които са граждани на Съюза, когато се движат в друга държава-членка за продължаване на образованието са лишени от правата дадени от Договора на гражданите на Съюза (решение *Grzelczyk*, упоменато по-горе, точка 35).

35. Както става ясно от Решение от 11 юли 2002 г., *D'Hoop* (C-224/98, *Recueil* стр. I-6191, точки 29 - 34), един гражданин на държава-членка, който отива в друга държава-членка, където учи средно образование се ползва от правото на свободно придвижване гарантирано от член 18 ЕО.

36. Трябва да се уточни, от друга страна, че един гражданин на държава-членка, който както ищецът по основния спор живее в друга държава-членка, където учи и завършва средно образование, без да му е направено възражението, че не разполага с достатъчно средства или със здравна застраховка се ползва с правото на пребиваване на основание на член 18 ЕО и на Директива 90/364.

37. Когато става дума за искания за социална помощ, Съдът е присъдил в своето Решение от 7 септември 2004 г., *Trojani* (C-456/02, все още не публикувано в Сборника, точка 43), че един гражданин на Съюза не активен икономически може да се позовава на член 12, алинея 1, ЕО, след като е пребивавал легално в приемащата държава-членка през определен период или разполага с разрешение за престой.

38. Наистина съдът е решавал по делата *Lair и Brown*, упоменати по-горе (респективно точки 15 и 18), че, „при сегашния стадий на развитието на правото на Общността една помощ отпускана на студентите за издръжка и за обучение по принцип не влиза в приложното поле на договора ЕИО по смисъла на неговия член 7 (изменен в член 6 от договора ЕО, самият той изменен в, член 12 ЕО)”. В тези решения, Съдът е счел, че подобна помощ от една страна, се отнася до образователната политика, която не е била подчинена като такава на компетентността на институциите на Общността и от друга на социалната политика, която принадлежи към компетентността на държавите-членки, дотолкова доколкото не е била обект на специални разпоредби на Договора ЕИО.

39. Въпреки това, след излизането на решенията *Lair и Brown*, упоменати по-горе, Договора за Европейския съюз е включил гражданството на Съюза в Договор ЕО и е прибавил в третата част на последния, в дял VIII (изменен в дял XI), глава 3 посветена между другото на образованието и професионалната квалификация (Решение *Grzelczyk*, упоменато по-горе, точка 35).

40. Следователно, член 149, параграф 1 ЕО вмениява в дълг на Общността мисията да съдейства за развитието на качествено образование като поощрява сътрудничеството между държавите-членки и ако е необходимо като поддържа и допълва тяхното действие като в същото време спазва отговорността на споменатите страни за съдържанието на образованието и организацията на образователната система, а също така и тяхното културно и езиково разнообразие.

41. На основание на параграфи 2 и 4 от същия член, Съветът може да предприеме мерки за поощряване с изключение на всякаква хармонизация на законовите и подзаконовите актове на държавите-членки, а също така и препоръки визиращи между другото поощряването на мобилността на студентите и преподавателите (вж. Решение D'Hoop, упоменато по-горе, точка 32).

42. Като се вземат в предвид тези елементи настъпили след произнасяне на решенията Lair и Brown, упоменати по-горе, трябва да приемем, че ситуацията на един гражданин на Съюза, който законно пребивава в друга държава-членка влиза в приложното поле на договора по смисъла на член 12, алинея 1 ЕО с цел получаване на помощ предвидена за студенти било под формата на субсидиран заем или стипендия, целящи да покрият средствата за издръжка.

43. Тази еволюция на правото на Общността се потвърждава от член 24 от Директива 2004/38, която съдържа в своя параграф 1, че всеки гражданин на Съюза пребиваващ на територията на друга държава-членка на основание на тази директива се ползва от равно третиране „в областта на приложението на Договора”. Доколкото дотолкова в параграф 2 от същия този член, общностния законодател е уточнил съдържанието на параграф 1, като е разпоредил, че всяка държава-членка може, когато става дума от лица различни от наемните работници, не наемните работници, лицата, които запазват този статут или членовете на техните семейства да ограничи отпускането на помощи за издръжка под формата на стипендии или заеми за студентите, които не са получили право на постоянен престой той счита, че даването на тези помощи е материя, която съгласно параграф 1, се отнася до приложното поле на Договора.

44. Това тълкувание не се стеснява от аргумента, изтъкнат от правителствата, които са представили своите становища, а също така и от Комисията, относно ограниченията и условията визиращи от член 18 ЕО. Тези правителства и Комисията, изтъкват, че ако статутът на гражданин на Съюза позволява на гражданите на държавите-членки да се позовават на член 12, алинея 1, ЕО, когато упражняват правото на придвижване и престой на територията на тези страни, тяхното положение не влиза в приложното поле на договора по смисъла на член 12 ЕО, който съгласно параграф 1 от член 18 ЕО, като се вземат предвид ограниченията и условията предвидени от Договора и от разпоредбите приети в неговото приложение включително тези фиксирани от Директива 93/96. От тук нататък, когато член 3 от последната изключва правото на получаване на стипендии за издръжка за студентите, които имат право на престой последните продължават да са извън приложното поле на Договора.

45. В това отношение, трябва да се установи, че студентите, които отиват в друга държава-членка с цел да започнат или да продължат висше образование, и които за тази цел се ползват на основание на Директива 93/96, от право на престой не могат да имат никакви претенции за получаване на помощ за издръжка на основание на тази директива.

46. Въпреки това, член 3 от Директива 93/96 не пречи един гражданин на дадена държава-членка, който на основание на член 18 ЕО и от Директива 90/364, законно пребивава на територията на друга държава-членка, където смята да започне или да продължи висшето си образование се позовава по време на този престой на основния принцип на равно третиране, прокламиран в член 12, алинея 1, ЕО.

47. В контекст, подобен на този по основното дело, където правото на престой на молителя на помощта не се поставя под въпрос и следователно не могат да се вземат предвид ограниченията, които някои правителства са направили и съгласно, които правото на Общността разрешава на една държава-членка да констатира, че един гражданин на друга държава-членка, който прибегва до социалната помощ не отговаря на условията, на които е подчинено правото му на пребиваване и в случая да предприеме при спазване на пределите наложени от правото на Общността мярка за отдалечаване спрямо този гражданин (вж. упоменатите по-горе решения *Grzelczyk*, точка 42, и *Trojani*, точка 45).

48. Предвид съвкупността на казаното по-горе, трябва да се отговори на първия въпрос, че помощ дадена било под формата на субсидиран заем или стипендия на студенти пребиваващи законно в приемащата държава-членка и целящи покриване на разходите им за издръжка, влиза в приложното поле на договора, целящо забрана на дискриминация прокламирана от член 12, алинея 1, ЕО.

По втория въпрос

49. С втория въпрос препращащата юрисдикция иска да узнае критериите, които националната юрисдикция следва да приложи, за да определи дали условията за отпускане на помощ целяща покриване на разходи за издръжка на студенти се базира на обективни преценки независими от националността.

50. За тази цел трябва първоначално да проверим дали въпросната регламентация извършва спрямо студентите, изискващи подобна помощ някакви разграничения базиращи се на националността.

51. Трябва да се напомни в това отношение, че принципа за равно третиране забранява не само дискриминациите базирани на националността, но всички други скрити форми на дискриминация чрез прилагане на други разграничителни критерии, водещи фактически до същия резултат (вж., между другото, решения от 12 февруари 1974 г., *Sotgiu*, 152/73, *Recueil* стр. 153, точка 11; от 27 ноември 1997 г., *Meints*, C-57/96, *Recueil* стр. I-6689, точка 44, и от 26 юни 2001 г., *Commission/Italie*, C-212/99, *Recueil* стр. I-4923, точка 24).

52. Когато става дума за лица, които не се отнасят до приложното поле на Регламент № 1612/68, параграф 1 от приложение 1 на *Student Support Regulations* изисква за отпускането на студентите на помощ, целящи покриване на разходите им за издръжка, че въпросното лице трябва да бъде установено в Обединеното кралство по смисъла на националното право и да изпълнява известни условия за пребиваване, а именно да пребивава в Англия или Уелс първия ден на първата академична година и да е пребивавал в Обединеното кралство или в островите в продължение на три години предшестващи този ден.

53. Подобни изисквания рискуват да поставят в неравностойно положение най-вече гражданите на други държави-членки и в действителност условието изискващо молителя на тази помощ да бъде установен в Обединеното кралство, както и това, което му налага пребиваване на британска територия предшестващи обучението му могат лесно да бъдат изпълнени от гражданите на Обединеното кралство.

54. Подобна разлика в третирането не може да бъде оправдана в друг случай освен ако се базира на обективни и независими преценки различни от националността на засегнатите лица и пропорционални на законно преследваната цел от националното право (вж., упоменатите по-горе решения *Bickel* и *Franz*, точка 27; *D'Hoop*, точка 36, и *Garcia Avello*, точка 31).

55. Според правителството на Обединеното кралство, законно е за една държава-членка да се осигури, че участието на родителите или студентите станало чрез плащане на данъци е или ще бъде достатъчно, за да изисква реална връзка между студента искащ помощта, целяща да покрие разходите му за издръжка и пазара на труда на приемащата държава.

56. В това отношение, трябва да се приеме, че въпреки че държавите-членки са призвани в организацията и в приложението на своята система за социално подпомагане към известна финансова солидарност с гражданите на други държави-членки (вж. решение *Grzelczyk*, точка 44), е логично да се предположи, че всяка държава-членка следва да се грижи за това отпускането на помощите да покрива разходите за издръжка на студенти идващи от други държави-членки, да не се превърне в неразумна тежест, което би могло да има последици върху глобалното ниво на помощите, които би могла да отпусне тази държава.

57. Когато става дума за помощ покриваща разходите по издръжка на студенти също така е легитимно за една държава-членка да дава подобни помощи единствено на такива студенти, които са доказали известна степен на интеграция в обществото на тази държава.

58. В този контекст, една държава-членка не би могла въпреки това да изисква въпросните студенти да установяват връзка с нейния пазар на труда. В действителност, след като придобитите знания на един студент по време на висшето му образование не предопределят последния за определен географски пазар на труда, положението на един студент искащ помощ, целяща да покрие разходите за издръжка не е сравнима с тази на човек, който иска помощ за очакване, която се дава на тези, които искат първо работно място, или помощ за търсене на работа (вж., респективно, в това отношение, решения *D'Hoop*, упоменати по-горе, точка 38, и от 23 март 2004 г., *Collins*, C-138/02, все още не публикувани в Сборника, точка 67).

59. За сметка на това, съществуването на известна степен на интеграция може да се счита за установено, чрез констатацията, според която въпросния студент по време на определен период е пребивавал в приемащата държава.

60. Когато става дума за национална регламентация, такава каквато е *Student Support Regulations*, трябва да се установи, че гаранцията за достатъчно интегриране в обществото на приемащата държава-членка, произтича от условията изискващи едно предходно установяване на територията на тази държава в случая три години, съгласно британските правила.

61. Допълнителното условие, което студентите имат право само на помощ покриваща техните нужди за издръжка само ако са установени в приемащата държава-членка би могло да отговаря, както бе напомняно в предишната точка, където се споменава за три годишно установяване на законна цел, целяща да гарантира, че молителя има известна

степен на интеграция в обществото на тази държава. Въпреки това е безспорно, че регламентацията, която се има предвид в основното дело изключва всяка възможност за гражданин на друга държава-членка да получи в качеството си на студент статут на установено лице. Тази регламентация следователно поставя подобен гражданин каквато и да е степента на реалната му интеграция в обществото на приемащата държава в невъзможността да изпълни споменатото условие и следователно да се ползва с правото на помощ за покриване на разходите си за издръжка. Но подобно третиране не би могло да се счита за оправдано само поради законната цел, която тази същата регламентация цели да гарантира.

62. И в действителност, подобно третиране пречи на всеки студент, гражданин на една държава-членка, който пребивава законно и вече е учил част от средното си образование в приемащата държава-членка и следователно е установил реална връзка с обществото на последната държава да може да продължи обучението си при същите условия, които един гражданин на тази държава намиращ се в сходно положение.

63. По тези причини следва да се отговори на втория въпрос, че член 12, алинея 1, ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че тя се противопоставя на национална регламентация, която дава на студентите правото на помощ за издръжка единствено ако са установени в приемащата държава-членка и по този начин изключва хипотезата, когато един гражданин на друга държава-членка получи като студент статута на установено лице, дори ако този гражданин е законно пребивавал и е учил част от средното си образование в приемащата държава-членка, като по този начин е установил реална връзка с обществото на тази държава.

По третия въпрос

64. С третия въпрос препращащата юрисдикция пита Съда в случай, че той трябва да отсъди, че дадена помощ целяща да покрие разходите по издръжка на студенти, влиза в приложното поле на договора по смисъла на член 12, алинея 1, ЕО, ефектите на подобно решение трябвал ли да бъдат ограничени във времето.

65. Правителството на Обединеното кралство, германското и австрийското правителства искат от Съда, в тази същата хипотеза да ограничи ефектите във времето на своето решение, освен що се отнася до заведените дела преди датата на произнасяне на настоящото решение. В подкрепа на своята молба те се позовават между другото на финансовите последствия, които изтъква препращаща юрисдикция.

66. Трябва да се напомни, че тълкуването, което Съда дава на дадена разпоредба на правото на Общността се ограничава да изясни и уточни смисъла на последната така както тя е следвало да бъде разбрана и прилагана от момента на влизането Ж в сила. От тук следва, че разпоредбата, която се тълкува може и трябва да бъде прилагана от съдията дори за юридически отношения породени преди решението, в което се иска тълкуване, ако от друга страна условията позволяват да се разгледа от компетентните юрисдикции спор относно приложението на споменатата разпоредба са налице (вж. решения от 27 март 1980 г., *Denkavit italiana*, 61/79, *Recueil* стр. 1205, точка 16, и от 2 февруари 1988 г., *Blaizot*, 24/86, *Recueil* стр. 379, точка 27).

67. Само в изключителен случай Съдът може прилагайки общия принцип за юридическа сигурност, който е неделим от правния ред на Общността, да се види

принуден да ограничи възможността на всеки заинтересован да се позовава на разпоредба, която той е тълкувал и по този начин да накърни юридически отношения установени с добра воля (вж. Решения Blaizot, упоменати по-горе, точка 28; от 16 юли 1992 г., Legros e.a., C-163/90, Recueil стр. I-4625, точка 30, и от 4 май 1999 г., Sürül, C-262/96, Recueil стр. I-2685, точка 108).

68. От друга страна, предвид трайната практика на Съда, финансовите последствия, които биха могли да възникнат за дадена държава-членка от решение по преюдициален въпрос сами по себе си не оправдават ограничението във времето на това решение (вж., между другото, Решение Grzelczyk, упоменато по-горе, точка 52).

69. В действителност, Съдът е прибегвал до това решение, само в точно определени обстоятелства, когато от една страна, съществува риск за сериозни икономически последици, дължащи се най-вече на голям брой право отношения установени с добра воля на базата на разглежданата регламентация, които са в сила и от друга страна, когато става ясно, че частни лица или национални органи са предприели поведение несъобразено с регламентацията на Общността поради обективна несигурност що се отнася до обхвата на разпоредбите на Общността, несигурност която евентуално е довела до същите поведения приети от други държави-членки или от страна на Комисията (вж. Решение Grzelczyk, упоменато по-горе, точка 53).

70. От друга страна, следва да се установи, че елементите предоставени от правителството на Обединеното кралство, а също така от немското и австрийското правителства не могат да укрепят тяхната аргументация, според която настоящото решение рискувало ако последствията му не са ограничени във времето да доведе до значителни финансови последици за държавите-членки. В действителност, данните на които се позовават тези правителства се отнасят до случаи, които не са сходни с този по основното дело.

71. Следователно трябва да се отговори на третия въпрос, че няма основание да се ограничат във времето последствията на настоящото решение.

По съдебните разноски

72. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството, пред препращащата юрисдикция последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разноските направени за представяне на становищата пред Съда, различни от тези на посочените страни не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) Една помощ била под формата на субсидиран заем или стипендия за студенти пребиваващи законно в приемащата държава-членка и целяща да покрие техните разходи за издръжка влиза в приложното поле на Договора ЕО с цел забраната на дискриминацията съдържаща се в член 12, алинея 1, ЕО.

2) Член 12, алинея 1, ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че тя се противопоставя на национална регламентация даваща на студентите право на помощ, която покрива техните разходи за издръжка единствено ако са установени в приемащата

държава-членка като изключва възможността гражданин на друга държава-членка да получи в качеството си на студент статута на установено лице, дори ако този гражданин пребивава законно и е учил част от средното си образование в приемащата държава-членка, като по този начин е установил реална връзка с обществото на тази страна.

3) Няма основание да се ограничават във времето последствията от настоящото решение.

Подписи